

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Szociális gazdaság Latin-Amerikában (saját kezdeményezésű vélemény)

(2012/C 143/06)

Előadó: **Miguel Ángel CABRA DE LUNA**

2011. január 18-án az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy eljárási szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki a következő tárgyban:

Szociális gazdaság Latin-Amerikában.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Külkapcsolatok” szekció 2012.január 24-én elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2012. február 22–23-án tartott, 478. plenáris ülésén (a 2012. február 22-i ülésnapon) 141 szavazattal 3 ellenében, 4 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 E vélemény célja, hogy áttekintést adjon Latin-Amerika szociális gazdaságáról mint a civil társadalom egy olyan szervezett ágazatáról, amely jobbra kívül rekedt az Európai Unió (EU) együttműködési tevékenységein. E helyzetkép felvázolásakor figyelembe kell venni Latin-Amerika sokszínűségét, és szem előtt kell tartani a két régió közötti különbségeket. Ezért úgy véljük, hogy e dokumentum céljainak – eltekintve az egyéb lehetséges terminológiától – a „szociális és szolidáris gazdaság” kifejezés felel meg legjobban.

1.2 Az ENSZ 47/90. számú határozatában minden év júliusának első szombatját Nemzetközi Szövetkezeti Napnak nyilvánította, 64/136. számú határozatában pedig 2012-t a szövetkezetek nemzetközi évének deklarálta. Az ILO több alkalommal (különösen a 193. számú ajánlásában) elismerte a szövetkezeti rendszer és a szociális és szolidáris gazdaság pozitív oldalait. Az IMF és a Világbank is kinyilvánította érdeklődését e szektor iránt, az EU is többször elismerte a szövetkezeti rendszer és a szociális gazdaság jelentőségét, az EBB részt vesz latin-amerikai szociális és szolidáris gazdasági vállalkozásokkal működtetett projektekben, és a MERCOSUR és más latin-amerikai intézmények is hasonlóképpen foglalkoztak. E vélemény osztja álláspontjukat.

1.3 Ez a vélemény ezenkívül az EU és Latin-Amerika civil szervezeteinek 7. találkozóját előkészítő EGSZB-munka alapjául kíván szolgálni. Az ülésre 2012-ben Santiago de Chileben kerül sor. Mind az előkészítő munkákhoz, mind pedig a találkozóra meg kívánjuk hívni a latin-amerikai és az uniós szociális és szolidáris gazdaság képviselőit, hogy konstruktív párbeszéd folytatása révén tanulmányozzák e vélemény tartalmát. Azt is javasoljuk, hogy a 7. találkozó résztvevői nyilatkozzanak a párbeszéd eredményeiről. Az EGSZB megállapítja, hogy a szociális és szolidáris gazdaság Latin-Amerikában megoldást kínál a társadalmi és gazdasági méltánytalanságból és az alapvető jogok megsértéséből eredő súlyos helyzetekre. A szociális és szolidáris gazdaság a tisztességes munkáért és az informális társadalmi-gazdasági viszonyok felszámolásáért folytatott küzdelem kulcsfontosságú eszköze, amely alapvető szerepet játszik a helyi fejlődés és a társadalmi kohézió folyamatában. Elősegíti a pluralitást és a gazdasági demokráciát. Ezért kiemelt jelentőségűnek tartjuk e képességek és hatások előmozdítását, hozzájárulva a termelési modell szükségzerű megváltoztatásához.

1.4 A latin-amerikai szociális és szolidáris gazdaság különböző irányzatainak együttélését és a közöttük zajló együttműködést igen hasznosnak ítéljük. Egyrészt mivel mindez elősegíti, hogy a fokozottan vállalkozói jellegű szociális és szolidáris gazdaság magáénak érezze a szolidaritás elvén alapuló célokat, ne a nyereség növelését helyezze előtérbe, és ezzel jobban hozzájáruljon az általános jólét eléréséhez. Másrészt mivel előmozdítja, hogy a főleg a társadalmi-politikai átalakítást zászlajára tűző szociális és szolidáris gazdaság felvállalja, hogy a vállalkozásoknak hatékonyaknak kell lenniük, nyereségre kell szert tenniük, és olyan hálózatokat kell létrehozniuk, amelyek lehetővé teszik számukra a piacon való fennmaradást. Ezért a szociális és szolidáris gazdaságnak nem a „szegénység gazdaságának” kell lennie, hanem meg kell változtatnia a tendenciákat, és az aszimmetria legkülönfélébb formáinak megszüntetése érdekében egyesítenie kell a fejlődést, a gazdasági hatékonyságot és a társadalmi igazságosságot.

1.5 A latin-amerikai szociális és szolidáris gazdaság a fejlődését megnehezítő problémákkal küzd; ezek közül az egyik legsúlyosabb a társadalmi láthatóság és az intézményes megjelenés hiánya. Ezt erősíti, hogy nem állnak rendelkezésre szigorú mérési eljárások, és emiatt a szociális és szolidáris gazdaság kiterjedtsége és jelentős társadalmi hatásai nem mérhetők fel. Sürgősen komolyabb nemzetközi fellépésre van szükség Latin-Amerika országaiban az összehangolt statisztikák kidolgozása terén, ehhez olyan nemzetközi szervezetek együttműködésére van szükség, mint a CEPAL, az ACI-Américas, a Fundibes, a Cicopa vagy a Ciriec. Képviselési szervezetei intézményi jelenlétének hiánya szintén súlyos probléma, melynek megoldásához az szükséges, hogy a közigazgatás és a többi szociális szereplő a szociális és szolidáris gazdaságot a szociális és gazdaságpolitikákkal foglalkozó konzultatív intézményekben partnerként ismerje el. A gazdasági és szociális tanácsok és a civil részvétellel foglalkozó hasonló szervek a szociális és szolidáris gazdaság szervezeteinek részvételét is megfelelően biztosíthatják.

1.6 Néhány jól ismert példától eltekintve a szociális és szolidáris gazdasággal kapcsolatos átfogó és részvételen alapuló közpolitikák hiánya nagymértékben akadályozza e szektor megerősödését és fejlődését; ezért feltétlenül túl kell lépni az ellentételezés nélküli közvetlen gazdasági támogatásokon, és ösztönözni kell a finanszírozási források problémájára megoldást kínáló intézkedéseket. Általános érdekű strukturális politikákat kell elindítani, amelyek keretében döntések születnek

a jogszabályalkotásról, valamint – többek között a felsőoktatás keretein belül – az innovációval kapcsolatos oktatás és a szakképzés fejlesztéséről. A felhasználók közreműködésével irányított egészségügyi rendszerek révén erősíteni kell a szociális és szolidáris gazdaság szerepét a szociális védelem fejlesztésében. Meg kell erősíteni a valódi állami politikákat, biztosítandó a kormányváltásokat túlélő intézkedések folytonosságát.

1.7 A szakszervezetek és egyéb társadalmi szereplők, ideértve a szociális és szolidáris gazdaságot is, együtt alapvető szerepet játszhatnak az informális gazdaságból és a kényszervállalkozók megjelenéséből eredő illegális és csalárd tevékenységek elleni küzdelmet célzó intézményi mechanizmusok kialakításában. Ennek célja továbbá a tisztességes munka és bizonyos egyetemes és minőségi közszolgáltatások biztosítása, valamint „kapacitásépítő” tevékenységek ösztönzése.

1.8 Az EU Latin-Amerika felé irányuló és a szociális és szolidáris gazdasággal kapcsolatos nemzetközi együttműködési politikájának az e véleményben megjelenő gondolatokon és javaslatokon kell alapulnia. Együttműködési projekteket kell indítani azzal a céllal, hogy a szociális és szolidáris gazdaság életképes vállalkozásai a társadalmi kohézió, a helyi fejlesztés, a pluralitás, a gazdasági demokrácia, illetve a gazdaság és a munka nagyarányú legalizálásának szereplőivé váljanak. Az együttműködés során az EU-nak előnyben kell részesíteni a szociális és szolidáris gazdaságot, elősegítendő azoknak a hálózatoknak a megerősödését, amelyek részt vesznek a gazdasági együttműködési és együttfejlesztési politikák végrehajtásában. A szociális és szolidáris gazdasággal kapcsolatos együttműködési projekteket törekedni kell a résztvevők és hálózatok koordinációjára, elkerülve a szétaprózódást és az átfedéseket: stratégiailag és nemzetközibb jellegű tevékenységeket kell folytatni.

1.9 Másrésztől most, világválság idején fontos megerősíteni az uniós és latin-amerikai szociális és szolidáris gazdasági szereplők közötti üzleti és kereskedelmi kapcsolatokat. A latin-amerikai szociális és szolidáris gazdaság bevált gyakorlatait követendő példaként szolgálhatnak. Hangsúlyozzuk, hogy a latin-amerikai országokkal aláírt kereskedelmi megállapodásoknak elő kell segíteniük a közepes, kis- és mikrovállalkozások, és konkrétan a szociális és szolidáris gazdaságban működő vállalkozások fejlődését.

2. Szociális gazdaság Latin-Amerikában

2.1 A fogalom kettőssége

2.1.1 E vélemény a latin-amerikai szociális és szolidáris gazdaság felvázolásakor két megkerülhetetlen premisszából indul ki: egyrészt az EU és Latin-Amerika társadalmi valóságai közötti különbségek megállapításából, másrészt abból, hogy Latin-Amerika nem homogén terület. Ezért ez az elemzés e sokszínűség maximális tiszteletben tartásán alapul. Szándéka továbbá, hogy megtalálja az egyenrangú együttműködést lehetővé tevő közös pontokat, és szem előtt tartsa a két régióban végbemenő átalakulásokat. (1)

(1) COM(2009) 647: európai bizottsági munkadokumentum – Konzultáció a jövőbeni „EU 2020” stratégiáról. Az EGSZB véleménye: „A társadalmi-gazdasági szempontok előmozdítása az EU–Latin-Amerika kapcsolatokban”, HL C 347., 2010.12.18., 48–54. o.

2.1.2 Latin-Amerikában többnyire két fogalmat használnak: „szociális gazdaság” és „szolidáris gazdaság”. Ez utóbbi elterjedtebb, ám jelentését illetően az álláspontok – például az „árnyék-gazdaság” fogalma kapcsán – ellentétesek egymással. Európában a „szociális gazdaság” kifejezés terjedt el. Ez egy olyan fogalmat takar, amelynek nyilvánvaló vállalkozói színeze van, és alternatív, eltérő szemléletként illeszkedik a rendszerbe, és a „nyereségszerzési célt” önmagában nem tartja problémának. Ebben a tekintetben a legfontosabb kérdés a többlétszámú módja, hiszen a szociális gazdaság vállalkozói tevékenységeinek versenyképesnek kell lenniük, és hasznot kell termelniük. Az EU-ban a szociális gazdaság kifejezés és a mögötte húzódo elképzelés kapcsán széles körű konszenzus alakult ki. (2) Latin-Amerikában különböző kritériumok vannak érvényben.

2.1.3 Az utóbbi években elsősorban a Latin-Amerikában bekövetkezett politikai és gazdasági változások következtében ezen ágazat megjelölésére a „szociális és szolidáris gazdaság” kifejezést szokás használni, (3) ezért Latin-Amerikával kapcsolatban is ennek a használatát javasoljuk.

2.1.4 Mindenekelőtt megállapíthatjuk, hogy az egész szociális és szolidáris gazdaság közös jellemzője, hogy magánjellegű vállalkozásokból tevődik össze, amelyeket nem a tőkebefektetők nyereségszerzésének, hanem személyes és szociális szükségletek kielégítésének céljából alapítottak. Latin-Amerikában a szociális és szolidáris gazdaság helyzete országról-országra változik, jóllehet bizonyos modellek mindenütt megtalálhatók. E közös jegyek alapján lehet talán e fogalmat a legjobban meghatározni. Latin-Amerikában a szociális és szolidáris gazdaság alapvetően a következőkből áll: szövetkezetek, segélyegyesületek, alapítványok, egyesületek, szövetkezeti társaságok, társadalmi szolidaritási szervezetek, civil tömörülések és különféle mikrovállalkozások. E vállalkozások és szervezetek a szolidaritás és a társadalmi felelősségvállalás eszméjére épülnek. Többségük a piacon tevékenykedik, néha azonban külön piacot hoznak létre (mértányos kereskedelem), ahol nem a verseny elve érvényesül.

2.1.5 A szociális és szolidáris gazdaságban működő szervezetek és vállalkozások olyan jellegzetességekkel rendelkeznek, amelyek az állami vagy magántőkéből létrehozott vállalkozásokra nem jellemzők ugyan, de szintén javukat termelnek és szolgáltatásokat nyújtanak. Ezért e vállalkozások nem kizárólag, illetve elsődlegesen nem karitatív szervezetek, és a nyereségszerzési cél sem teljesen idegen tőlük, hiszen profitra szükségük van. A központi kérdés a tevékenységből származó haszon elosztásának módja – a hasznot nemcsak a pénzügyi megtérülésben és a tagok és a környezet részére termelt jövedelemben mérik, hanem a hozzáadott társadalmi értékben is.

(2) Az EGSZB INT/447. sz. véleménye: *Különböző vállalati formák*; HL C 318., 2009.12.23., 22–28. o.; 2008/2250(INI) sz. jelentés (Toia); az EGSZB véleménye az európai szövetkezeti társaságok támogatásáról (HL C 234., 2005.9.22.); az EGSZB véleménye a szociális gazdaságról és az egységes piacról (HL C 117., 2000.4.26.). Továbbá a szociális gazdaságról szóló 2011. évi spanyol és portugál törvény, valamint a szociális és szolidáris gazdaság szervezeteit szabályozó egyéb tagállami rendelkezések.

(3) Ezt a kifejezést használja többek között az ILO a Nemzetközi Képzési Központ (ITC-ILO) által 2010-ben elkészített „Economía social y solidaria: construyendo un entendimiento común” [Szociális és szolidáris gazdaság: az egyetértés megteremtése] című munkadokumentumban.

2.2 Kiterjedés és mérés

2.2.1 A latin-amerikai szociális és szolidáris gazdaság fejlődésének egyik legfontosabb gátja, hogy a szektorral kapcsolatos információk rendszerezése nehézkes, ami állandósítja a szektor társadalmi ismeretlenségét. Nem elég benyomásokkal rendelkezni a szociális és szolidáris gazdaság valós hatásáról, hanem pontosan ismerni kell azt. Mérések hiányában igen nehéz kimutatni a szektor valóságos társadalmi jelentőségét és a más típusú vállalkozásokkal szembeni komparatív előnyét a gazdasági, szociális és szolidaritási tevékenységek hatása tekintetében. Európában hasonló igények fogalmazhatók meg e szektorral kapcsolatban: statisztikai elismerés, megbízható állami nyilvántartások megteremtése, szatellit számlák létrehozása az egyes intézményi ágazatok és tevékenységi ágak számára – mindez a nagyobb láthatóság érdekében. ⁽⁴⁾

2.3 A szociális és szolidáris gazdaság szervezetei

2.3.1 Akárcsak az EU számos tagállamában, Latin-Amerikában is elsődleges feladat a szociális és szolidáris gazdaság kellően erős, integrált és hatékony – ma még hiányzó – képviselőinek megteremtése. Noha az utóbbi években jelentős előrelépések történtek e téren, a szociális és szolidáris gazdaság különböző területeinek képviselői szerveit piramisszerűen alulról felfelé építkezve, ágazati és területi alapon integrálni kell, azonban el kell kerülni a szétaprózódást, az egymás közötti versenyt és a korporativizmust. A helyi és regionális vezetéshez való közelségük révén e szervezetek a társadalmi haszon és az innováció szempontjából fontos pólusnak tekinthetők, amelyek képesek választ adni a leglényegesebb társadalmi-gazdasági kérdésekre.

2.3.2 Ha a szociális és szolidáris gazdaság szervezetei ⁽⁵⁾ olyan elismertséget szereznek, hogy már komoly tárgyalópartnernek tekintik őket, akkor megszilárdítják hatókörüket, és szinergiákat hoznak létre a képességfejlesztés, a vállalkozások hatékonysága, a vállalati társadalmi felelősségvállalás, az új

⁽⁴⁾ Latin-Amerikában e téren nincsenek megbízható statisztikák, azonban a Fundibes által elvégzett vizsgálatok szerint 2009-ben a szociális és szolidáris gazdaság megközelítőleg és átmeneti jelleggel több mint 700 000 szervezetet és közel 14 millió tagot számlált. Az egész régióra jellemző kiterjedt informális gazdaság rendkívül megnehezíti, hogy pontos vagy akár megközelítő számítást lehessen végezni. A Szövetkezetek Nemzetközi Szövetségének (SZNSZ) véleménye szerint az új szövetkezetek és tagok tekintetében Latin-Amerika a leggyorsabban növekedő régió (2009). Az uruguayi INACOOP néhány 2008-as adata: 1 164 szövetkezet, 907 698 aktív tag, 1 708 millió dolláros éves termelés (az össztermelés 3,2%-a), 27 449 munkavállaló. Szintén 2008-as adatok más országokból: Argentína: 12 760 szövetkezet és 9 392 713 tag; 4 166 segélyegyesület 4 997 067 taggal; 289 460 munkavállaló (forrás: INAES). Chile: 1 152 szövetkezet 1 178 688 taggal; 536 segélyegyesület (forrás: FUNDIBES). Kolumbia: 8 533 szövetkezet 139 703 taggal; 273 segélyegyesület 4 758 taggal (forrás: CONFECOOP). Guatemala: 841 szövetkezet 1 225 359 taggal (több forrásból). Paraguay: 453 szövetkezet 1 110 000 taggal (forrás: FUNDIBES). Brazília: lásd a 9. lábjegyzetet. Más vizsgálatok a szociális és szolidáris gazdaság válsággal szembeni ellenállását támasztják alá. Mindezek az adatok és értékelések azonban inkább intuitív és megközelítő információk, mintsem igazolható tények.

⁽⁵⁾ Példák a különböző képviselői szervezetekre: Confecoop (Kolumbia), Conacoop (Costa Rica), Confecoop (Guatemala), Conpacoop (Paraguay), Hondurasi Szövetkezeti Szövetség (Confederación Hondureña de Cooperativas), OCB (Brazília), Conacoop (Dominikai Köztársaság), Cudecoop (Uruguay), a Mexikói Szolidáris Gazdaság Vállalatainak Tanácsa (Consejo Mexicano de Empresas de la Economía Solidaria) és Cosucoop (Mexikó). Nemzetközi szervezet például az ACI-América és a CICOPA.

irányítási modellek, valamint a rossz gyakorlatok elleni küzdelem terén, és végső soron nagyobb hatást gyakorolnak a gazdasági rendszerre.

2.4 Közpolitikák

2.4.1 A szociális és szolidáris gazdaság egyik megoldandó feladata annak meghatározása, hogy a kölcsönös tisztelet és függetlenség talaján állva miként lehet megállapodásokat és szövetségeket kötni az állami hatóságokkal. Latin-Amerikában tehát a közpolitikák kérdése a szociális és szolidáris gazdaság fő törekvései és célkitűzései között szerepel. Az elsősorban ellentételezés nélküli közvetlen gazdasági támogatásokon nyugvó politikák ellenőrizhetetlenek és tervezhetetlenek, ugyanakkor a nyomásgyakorlás és a manipuláció eszközévé válhatnak. A pusztán tüneti kezelést nyújtó, segélyező politikák a rossz gyakorlatok táptalajai.

2.4.2 Olyan átfogó és részvételalapú politikákat kell ösztönözni, amelyek egybevágóan a szociális és szolidáris gazdaság leglényegesebb céljaival és az e gazdaság azon képességében érdekelt kormányok szándékaival, mellyel ez a szektor mozgósítani tudja a közösség forrásait és a piacon belüli forrásokat, és az összetett problémákra alkalmazott innovatív megoldásokkal általános hasznot tud teremteni. A közigazgatás, illetve a szociális és szolidáris gazdaság szervezetei között az emberek alapvető szükségleteinek kielégítésére irányuló szociális célkitűzések tekintetében vitathatatlan hasonlóságok vannak. ⁽⁶⁾

2.4.3 A finanszírozáshoz jutás a szociális és szolidáris gazdaság tartósan jelen lévő problémája, ami erőteljesen fékezi fejlődését. A szociális és szolidáris gazdaságot elsősorban partnereinek és projekt támogatóinak hozzájárulásai éltetik, és nem harmadik személyek spekulatív tőkéje. A szociális és szolidáris gazdaság ugyanakkor olyan gyakorlatokat alkalmaz, amelyek általános érdekeket szolgálnak. Az állami fellépés általában véve sem gyakori, és nem elegendő ahhoz, hogy különböző jogszabályi változtatásokkal és a szociális és szolidáris gazdaság számára kedvező makrogazdasági intézkedésekkel rendszeres pénzügyi forrásokat biztosítson. A következőkre lenne szükség: a szociális és szolidáris gazdaságot az általános gazdasági tervezési folyamatokba bevonó állami politikákra, a friss tőke megjelenését és a kockázattőke-alapok erősödését előmozdító iparfinanszírozási politikákra, a munkavállalók és partnerek gazdasági részvételének finanszírozására, a vállalkozói csoportok kialakulásának támogatására és a szociális és szolidáris gazdaság közbeszerzésben való részvételének előmozdítására. A szociális és szolidáris gazdaság pénzügyi intézményeinek – mint az etikus bank és a mikrofinanszírozás – fejlődését indokolatlanul akadályozó intézkedéseket sürgősen át kell alakítani.

2.4.4 A legtöbb államban nincs olyan egyértelmű politikai irányvonal, amely a különböző szinteket, hatásköröket és igazgatási rendszereket magukban foglaló, összehangolt programok végrehajtására, illetve a szociális és szolidáris gazdaság intézményesítésére és ágazatközi kezelésére irányulna. Az adminisztratív eljárások nem elég rugalmasak, és a szociális és szolidáris gazdaság fő fejlesztési és támogatási formáinak hatékony, állami és szupranacionális szintű összehangolása nem történt meg. Hiányoznak a szociális kisvállalkozások és a helyi, szolidáris termelési szervezetek megszűnésének megakadályozását célzó

⁽⁶⁾ A szociális és szolidáris gazdaság köztisztviselői: Infocoop (Costa Rica), Dansocial (Kolumbia), Incoop (Paraguay), INAES (Argentína), Senaes (Brazília), Inacoop (Uruguay) és Insafocoop (Salvador).

közpolitikák, a munkahelyi képzést és a vállalatirányítást különösen önkormányzati szinten elősegítő politikák⁽⁷⁾ és a jogszabályi kereteket a szociális és szolidáris gazdaság különböző formáihoz igazító politikák. Külön meg kell említeni, hogy szükség van a szociális és szolidáris gazdaságot célzó oktatási közpolitikák végrehajtására (az ILO 2002. évi 193. számú ajánlása). A közigazgatás – beleértve az egyetemeket – és a szociális és szolidáris gazdaság nem tett elég erőfeszítést a közös munkára.

2.5 Latin-Amerika gazdasági fejlődése és a szociális és szolidáris gazdaság szerepe

2.5.1 Méltányos gazdasági fejlődés és növekedés

2.5.1.1 Latin-Amerikában a hagyományos növekedést tekintve kedvező makrogazdasági fejlődés figyelhető meg, bár az egyes országok között azért vannak különbségek. E növekedés azonban súlyos társadalmi egyenlőtlenségek mellett megy végbe: egyes társadalmi szegmensekben tömeges és tartós munkanélküliség, bizonytalan foglalkoztatási helyzet, a társadalmi kirekesztés és a szegénység gócai jellemzik a társadalmat. Mindemellett a tarthatatlan társadalmi kettősség tudatában lévő „proaktív állam” helyreállítása valószínűleg elősegíti a méltányosabb⁽⁸⁾ és környezetbarátabb gazdasági növekedést.

2.5.1.2 Az erős szociális és szolidáris gazdaság azzal járulhat hozzá Latin-Amerika fejlődéséhez, hogy erőfeszítéseit az olyan súlyos problémák megoldására összpontosítja, mint a szegénység, az egyenlőtlenség, a kirekesztés, az informális gazdaság, az emberek kizsákmányolása, a társadalmi kohézió hiánya és a vállalatok elvándorlása, továbbá azzal, hogy elősegíti a jövedelem és a javak jobb elosztását, hozzájárulva a termelési modell szükséges megváltoztatásához. A szociális és szolidáris gazdaság jelentősége ebben az összefüggésben az, hogy bővíti a szociális jóléti szolgáltatások kínálatát, és a preferenciális szociális javakat és szolgáltatásokat más szektorokkal összehasonlítva hatékonyabban állítja elő és juttatja el a célcsoportokhoz. Az a képessége, hogy a hatalmi és gazdasági központoktól általában távol eső területeken a lakosság széles rétegeihez tud eljutni, különösen alkalmassá teszi arra, hogy előmozdítsa a méltányosabb fejlődést.

2.5.2 Informális gazdaság és szociális jogok

2.5.2.1 Az informális gazdaság (szürkegazdaság) Latin-Amerikában tömegesen előforduló és az EU bizonyos területein is felbukkanó jelenség, amely a szociális védelem teljes vagy részleges hiánya és a hatályos jogszabályok figyelmen kívül hagyása melletti munkavégzést vagy gazdasági tevékenységet

jelöli. A munkanélküliség, az alulfoglalkoztatottság és a rossz munkakörülmények ellentétesek az ILO tisztességes munkára vonatkozó álláspontjával.⁽⁹⁾ Ez egy akut probléma. Közvetlen kapcsolat mutatható ki az informális foglalkoztatás, illetve az alulfoglalkoztatottság és a szegénységi mutatók között, mely jelenség a nők, a fiatalok, az ös lakosok és az afrikai származásúak, valamint a fogyatékkal élők körében elterjedt, ahol az informális munka és az egyenlőtlen bérezés és bánásmód egyaránt jellemző. A szociális és szolidáris gazdaság azonban egyéb szereplők mellett az informális gazdaság elleni küzdelem hatékony eszköze, mivel a vállalkozások és az egyének számára törvényességet és szociális védelmet biztosít. Ezenkívül segít megelőzni az olyan gyakorlatok megjelenését, amelyek a közszolgáltatások önérdékű kihelyezésének általánossá válása felé mutatnak, úgy, hogy a szolgáltatások nem nyújtanak garanciát, gyenge minőségűek, és a kedvezményezettek szociális védelmének csökkenését eredményezik. A szakszervezetek és egyéb társadalmi szereplők, ideértve a szociális és szolidáris gazdaságot is, együttműködve alapvető szerepet játszhatnak az informális gazdaságból és a kényszervállalkozók megjelenéséből eredő illegális és csalárd tevékenységek elleni küzdelem célzó intézményi mechanizmusok kialakításában. Ennek célja továbbá a tisztességes munka és bizonyos egyetemes és minőségi közszolgáltatások biztosítása, valamint „kapacitásépítő” tevékenységek ösztönzése.

2.5.2.2 Az ILO elismeri a szociális és szolidáris gazdaság szerepét, hiszen az ennek keretében működő vállalatokat vezérlő értékek és elvek magukban foglalják a munkához kapcsolódó alapelvek és alapvető jogok tiszteletben tartását.⁽¹⁰⁾ E szektor megmutatta, hogy a szociális védelmi szolgáltatásokat képes azokra a személyekre és fogyasztókra is kiterjeszteni, akiket az állami társadalombiztosítási rendszerek nem védenek, így elő tudja segíteni a munkaerő-piaci egyenlőtlenségek kiigazítását, és biztosítani tudja az egyenlő bánásmódot.

2.5.2.3 A szociális és szolidáris gazdaság számos informális önálló vállalkozói csoportot foglal magában, akiknek nincsenek szakképzési és finanszírozási lehetőségeik, és hivatalos elismerésben sem részesülnek. A kistermelők vagy kézművesek közötti kölcsönösségi és bizalmi kapcsolatok a szociális és szolidáris gazdaság vállalkozásai révén elindíthatnák a formális státusz felé vezető folyamatokat, lévén, hogy a társulásokon kívüli termelőknek például nincs módjuk belépni a formális piacra. A felhasználók közreműködésével irányított egészségügyi rendszerek révén erősíteni kell a szociális és szolidáris gazdaság szerepét a szociális védelem fejlesztésében. A szociális és szolidáris gazdaságon belül esetleg előforduló informális gazdaságot gyökerestől meg kell szüntetni.

⁽⁷⁾ Összhangban az EU–Mexikó kapcsolatokról szóló, 2006. február 15-i EGSZB-vélemény (REX/180) kkv-kra vonatkozó megjegyzéseivel, HL C 88., 2006.4.11., 85–93. o.

⁽⁸⁾ Az ECLAC adatai szerint a lakosság több mint fele (350 millió ember) él a szegénységi küszöb alatt, és 22 millió gyermek kénytelen munkára a túlélésért. Említésre méltó, hogy a brazil kormányok a legutóbbi tíz év során példaértékű intézkedéseket fogadtak el, melyekkel elérték, hogy milliók képesek kilábalni a mélyszegénységből. A brazil szociális és szolidáris gazdaságnak része volt ezeknek az eredményeknek az elérésében, a SENAES és az általa megbízott Paul Singer professzor révén kidolgozott stratégia segítségével. Amint nemrégiben a professzor elmondta: „A szociális és szolidáris gazdaságnak több pénze, nagyobb piacra és szélesebb körű ismertségre van szüksége”.

⁽⁹⁾ A braziliai szolidáris gazdaságot bemutató térkép szerint az országban 22 000 vállalat működik, amelyek egyharmada informális (www.fbcs.org.br). Lásd még *Az EU és Közép-Amerika kapcsolata* című EGSZB-véleményt (REX/232), HL C 256., 2007.10.27., 138–143. o.; a *Tisztességes munka mindenki számára* című EGSZB-véleményt (SOC/250), HL C 93., 2007.4.27., 38–41. o. és az Euro-Latin-amerikai Parlamenti Közgyűlés 2009. október 12-i, „Strategies for job retention and job creation, particularly for women and young people” (Munkahelymegtartó és -teremtő stratégiák, elsősorban a nők és a fiatalok számára) című munkadokumentumát.

⁽¹⁰⁾ 2011. évi munkadokumentum: „Social and Solidarity Economy: Our common road towards Decent Work” (Szociális és szolidáris gazdaság: a tisztességes munka felé vezető közös utunk), in: <http://socialeconomy.itcilo.org/en/2011-readers>. Az idézett dokumentum e vélemény 3.2. pontjához is referenciaként szolgált.

2.5.3 Helyi fejlődés és társadalmi kohézió

2.5.3.1 A társadalmi kohézió minimális paramétereinek meghatározását minden fejlesztési elképzelés esetén alapvető célnak kell tekinteni.⁽¹¹⁾ A helyi önkormányzatok kezdik felismerni, hogy a vidéki és városi közösségek újraélesztése érdekében fontos támogatni a szociális és szolidáris gazdaság vállalkozásait. Ezek a vállalatok helyi munkahelyeket teremtenek, és az általuk termelt többlet helyi szinten forog, a felhalmozódott tőkét pedig helyben fektetik be újra. Ily módon a befektetések, termékek és szolgáltatások helyi ellenőrzése mellett kialakulnak a társadalmi kohézió elsődleges folyamatai, és a többlet a helyi és regionális gazdaságban lép működésbe, stabilizálva ezzel a gazdaságot.

2.5.3.2 A szociális és szolidáris gazdaság képes a vállalkozói kultúra és hálózat megteremtésére és terjesztésére, és a gazdasági tevékenységet össze tudja kapcsolni a helyi igényekkel. A szociális és szolidáris gazdaság elindítja a vidéki területek fejlődését, megújítja a hanyatló ipari övezeteket, és felelősséget vállal a leromlott állapotú városi térségeket. Ezáltal oly módon mérsékli a különböző területek közötti jelentős különbségeket, hogy a helyi fejlődéshez nem egy egységes modellt kínál, hanem lehetővé teszi a régiók társadalmi és gazdasági igényeinek megfelelő különböző módszerek egyidejű alkalmazását.

2.5.3.3 A szociális és szolidáris gazdaság elősegíti a területi autonómiát, mivel a térségek fejlődési modelljének meghatározásában, illetve a növekedési és szerkezetváltási folyamatok előrehaladásának ellenőrzésében kiemelt jelentőséget tulajdonít a civil társadalomnak. A mezőgazdasági szövetkezeti rendszer e folyamatok egyik fő alkotórésze. A társadalmi kohéziós politikáknak az alapvető szociális szolgáltatások, az infrastruktúra és az oktatás biztosítása érdekében a helyi (vidéki és városi) szintre kell összpontosítaniuk. A szociális és szolidáris gazdaság nélkülözhetetlen e feladat elvégzéséhez.

2.5.4 Pluralitás és gazdasági demokrácia

2.5.4.1 A szociális és szolidáris gazdaság nem marginális szektor, hanem a gazdasági rendszer intézményes eleme, amely az állami és magántőkéen alapuló szektorral együtt létezik. Ezáltal gazdasági pluralitást teremt, ami ellensúlyt képez a másik két szektorral szemben. A szociális és szolidáris gazdaság hozzájárul a fenntartható fejlődéshez, táplálja a társadalmi szerveződéseket, és az oktatást ösztönző rendszerein keresztül egyenlő lehetőségeket kínál. A társadalmi stabilitás elérésében, a gazdasági növekedés fenntarthatóságának biztosításában, a jövedelem újraelosztásában és a gazdasági alternatívák megvalósításában nélkülözhetetlen szerepet tölt be.

⁽¹¹⁾ A számos egyéb dokumentum közül lásd: EGSZB: Az uniós és latin-amerikai szervezett civil társadalom hatodik találkozója, 2010. Az ECLAC munkadokumentumai az állam- és kormányfők 2007-ben Santiago de Chileben rendezett iberoamerikai csúcstalálkozója. Az EGSZB véleménye az EU és Brazília közötti kapcsolatokról (REX/257), HL C 100., 2009.4.30., 93-99. o.; Az EGSZB véleménye az EU és Közép-Amerika kapcsolatáról (REX/232), HL C 256., 2007.10.27., 138-143. o.; EGSZB: EU-Közép-Amerika társulási megállapodás. EU-Latin-Amerika csúcstalálkozó, Guadalajara. EGSZB: Az uniós, latin-amerikai és karibi szervezett civil társadalom negyedik találkozója, 2006. Az EGSZB véleménye az EU-Andok Közösség kapcsolatokról (REX/210), HL C 309., 2006.12.16., 81-90. o.; Az EGSZB véleménye: „EU-Mexikó kapcsolatok” (REX/180), HL C 88., 2006.4.11., 85-93.; Az EGSZB véleménye az Amerikai Szabadkereskedelmi Egyezményről (REX/135), HL C 110., 2004.4.30., 40-54. o.; EGSZB: REX/13 (HL C 169., 1999.6.16.) Lásd különösen „A társadalmi kohézió Latin-Amerikában és a Karib-térségben” c. EGSZB-veleményt (REX/152), HL C 110., 2004.4.30., 55-71. o.

2.5.4.2 A demokratikus alapelvek talaján álló és a gazdasági folyamatokkal kapcsolatos döntéshozatalban való részvétel alapján működő szociális és szolidáris gazdaság a demokrácia és az állampolgárság eszméjének folyamatos tanulását feltételezi. Erősíti a társadalom szövetét, és rendelkezik a sikeres konfliktusmegoldáshoz, illetve a békéért és a társadalmi igazságosságért való eredményes fellépéshez szükséges képességekkel, ezért a latin-amerikai gazdasági és társadalmi rendszer pótolhatatlan alkotóeleme. E képességeket fejleszteni kell.

3. Nemzetközi együttműködés a szociális és szolidáris gazdaság területén

3.1 Az együttműködés szükségessége

3.1.1 A szociális és szolidáris gazdaság az EU és Latin-Amerika közös elvein és gyakorlatain nyugszik. Ezek a közös pontok elősegíthetik a két térség közötti, a fenntartható fejlődést, illetve a kereskedelmi és üzleti kapcsolatokat szolgáló együttműködést.

3.1.2 Megismételjük az EGSZB más alkalmakkor már kifejtett nézetét, mely szerint a latin-amerikai országokkal aláírt kereskedelmi megállapodásoknak elő kell segíteniük a kis- és középvállalkozások, a mikrovállalkozások és konkrétan a szociális és szolidáris gazdaság fejlődését.⁽¹²⁾

3.2 Hálózatok

3.2.1 A szociális és szolidáris gazdaság képviselői szervezeteiből, szociális vállalkozásokból, illetve információs, mérési, innovációs és egyetemi képzési központokból álló hálózatok platformokat hozhatnak létre, amelyek hozzájárulhatnak a jelzett főbb hiányosságok orvoslásához. Az EU különösen hasznos szerepet játszhat e célok megvalósításában, azonban az intézkedéseknek nem kizárólag a legalacsonyabb jövedelmű országokat és régiókat kell célozniuk, hanem a közepes jövedelmű feltörekvő országokat is, amelyekben a társadalmi kohézió erősítésére és a méltányos növekedés fokozására van szükség. A megbízható hálózatokon nyugvó szociális és szolidáris gazdaság segíthetne a legsürgetőbb szükségletek és a leghatékonyabb projektek meghatározásában, ezáltal az EU nemzetközi együttműködése szelektívebbé válhatna. A Latin-Amerika és más fejlődő régiók (Afrika, Ázsia stb.) közötti hálózatokat kialakító, a szociális és szolidáris gazdaságra támaszkodó uniós fellépés rendkívüli jelentőséggel bírhat.⁽¹³⁾

3.3 Fejlesztési együttműködés és együttfejlesztés a szociális és szolidáris gazdaság területén

3.3.1 Az EU az együttműködés működtetéséhez a **szociális és szolidáris gazdaság keretében a fenntartható fejlődést szolgáló üzleti terveket**⁽¹⁴⁾ hajthat végre, amelyekben részt vennének Latin-Amerika elkötelezett kormányai, és

⁽¹²⁾ Az EGSZB véleménye az EU-Latin-Amerika kapcsolatok társadalmi-gazdasági szempontjairól (REX/277), HL C 347., 2010.12.18., 54. o. Lásd továbbá az EGSZB-nek a térség országaival megkötött különböző kereskedelmi megállapodásokkal kapcsolatos álláspontjait.

⁽¹³⁾ Ennek kapcsán szem előtt kell tartani Kína globális szerepét, és hogy stratégiai partnerként több szempontból is jelentős. Latin-Amerikában is fontos hálózatok működnek, ilyen a RED DEL SUR (MERCOSUR); UNISOL (Brazília) vagy az el Fondo FIDES (Mexikó).

⁽¹⁴⁾ Ezek egyik megkülönböztető jegye a szociális és szolidáris gazdaság és a környezeti fenntarthatóság közötti kapcsolat. Ezzel összefüggésben lásd a 10. lábjegyzetben idézett dokumentum 9. fejezetét az úgynevezett „zöld munkahelyekkel” kapcsolatban. Lásd még: HL C 48., 2011.2.15., 14-20. o. és HL C 2011.2.15., 167. o.

közreműködnének mindkét kontinens szociális és szolidáris gazdaságának szervezetei, hogy aktív foglalkoztatási politikák keretében támogatási programokat és technikai segítséget nyújtsanak a vállalkozóknak. Ily módon az EU latin-amerikai jelenléte a pusztán üzleti érdeknél többet fog jelenteni.

4. A 2012-es év mint fordulópont: Szövetkezetek Nemzetközi Éve (ENSZ). Az uniós és latin-amerikai szervezett civil társadalom hetedik találkozója

4.1 Az ENSZ Közgyűlése 64/136. számú határozatában **2012-t a Szövetkezetek Nemzetközi Évének** nyilvánította. A határozatban foglalt fontos nyilatkozatokban, amelyek kiemelik a szövetkezetek hozzájárulását a világ gazdasági és

társadalmi fejlődéséhez, az ENSZ ösztönzi, hogy a szövetkezetek 2012-ben részesüljenek különösen aktív támogatásban. E vélemény minden tekintetben támogatja a határozatot, és egyetért javaslataival.

4.2 Ezenkívül 2012-ben rendezik meg **az uniós és latin-amerikai szervezett civil társadalom hetedik találkozóját**. A találkozónak, illetve előkészítő üléseinek keretében a szociális és szolidáris gazdaság, Latin-Amerika és az EU képviselőinek részvételével a jelen vélemény tartalmát megvitató munkaulésekre kerül sor abból a célból, hogy közösen megfogalmazzák a végső dokumentumba kerülő ajánlásokat.

Kelt Brüsszelben, 2012. február 22-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Staffan NILSSON
